

Ebbe Volquardsen, *Die Anfänge des grönländischen Romans: Nation, Identität und subalterne Artikulation in einer arktischen Kolonie.* (Tectum Verlag, 2011)

Anmeldelse af Björn Lingner, Roskilde Universitet

Grønland er blevet en lokalitet af interesse for resten af verden. Klimaforskere og geologer har kastet deres interesse over verdens største ø, fordi indlandsisen smelter, hvilket også åbner mulighederne for udvinding af mineraler gennem minedrift. I den globaliserede neo-liberalismes jagt på ressourcer bringer disse muligheder Grønland i fokus for den transnationale storkapital. De diskussioner, dette har affødt på øen, må ikke mindst forstås i lyset af, at Grønland er godt på vej til at blive en selvstændig nation, som søger at manøvrere sig frem til en levedygtig model for deres nationaløkonomi indenfor den globale kapitalisme under hensyntagen til de skitserede udfordringer. Ved siden af diskussionerne omkring minedrift er øen aktivt begyndt at brande sig selv gennem turisme-branchen, som har udråbt Grønland til et attraktivt rejsemål, hvor man kan beskue 'The Big Artic Five': hundeslæder, nordlys, isen, pionerfolket og hvalerne. Grønland er så at sige kommet til at træde en del tydeligere frem på verdenskortet, både geopolitisk og for velhavende forbrugere på jagt efter 'autentiske' oplevelser.

Mens disse udviklinger har affødt en vis medieinteresse og offentlig debat i Danmark, kan der også siges at være en stigende interesse for grønlandske forhold i resten af verden. En interesse man ser afspejlet i det stigende antal ikke-dansk producerede dokumentarfilm om Grønland, man kan finde på for eksempel YouTube. Ser man på disse film gennem postkoloniale briller, kan man hurtigt spotte en vis historieløshed med hensyn til repræsentationen af det dansk-grønlandske koloniale forhold og deres betydning for nutidens Grønland. Dette kan sikkert til dels forklares med det faktum, at kritisk litteratur om dansk kolonialisme indtil for nylig har været lidt af en sjældenhed, og at diskussionen om Danmark som kolonimagt har været ført indenfor et forholdsvist lille sprogligt fællesskab (dansk, som jo også er sproget langt de fleste kilder om dansk kolonialisme er skrevet på), som Lars Jensen har påpeget.

Ebbe Volquardsens arbejde om den tidlige grønlandske roman kan her siges at yde et bidrag til at bryde den relative, sproglige isolation inden for den danske postkoloniale diskurs. *Die*

Anfänge des grönländischen Romans: Nation, Identität und subalterne Artikulation in einer arktischen Kolonie, som er en undersøgelse af forhandlingen af nation og identitet i de første fire grønlandske romaner, fungerer blandt andet som en præsentation af det dansk/grønlandske postkoloniale forskningsfelt til et tysklæsende publikum. Overordnet set foretager Volquardsen en kulturvidenskabelig analyse, i hvilken han trækker på nogle af de internationalt mest kendte teoretikere, som også den aktuelle danske, postkolonialt inspirerede litteratur- og historieforskning vedrørende Grønland trækker på, ikke mindst Kirsten Thisted's arbejde.

Ebbe Volquardsen, som er uddannet i statskundskab og *Skandinavistik* (som det kalder sig i Tyskland), har skrevet sin ph.d. afhandling omkring Danmarks fortælling om sig selv som en exceptionel humanistisk kolonimagt (en iagttagelse der allerede er præsent som et analyseredskab i hans foreliggende arbejde). Den foreliggende bog, som baserer sig på hans speciale, analyserer Mathias Storch, *En grönlænders drøm* (1914); Augo Lyngé, *Trehundrede år efter* (1931); Frederik Nielsen, *Tuumarsi* (1934) og Hans Lyngé, *Den usynliges vilje* (1938). Det relativt store tidsrum, over hvilket værkerne er udkommet, må forstås som et tegn på, at den lille grønlandske nationallitteratur udvikler sig relativt langsomt i den første halvdel af det tyvende århundrede. Selvom, som Volquardsen understreger, Grønlænderne både var i stand til og villige til at læse de romaner, der blev trykt i de grønlandsksprogede aviser (udgivet af det danske kolonistyre siden 1850'erne), og som tit indeholdt artikler, der var skrevet af grønlændere, var der stadigvæk tale om et meget lille og geografisk spredt sprogligt fællesskab, som ikke havde nogen præ-kolonial skrifttradition.

Volquardsen beskriver i sin udførlige kontekstualisering, hvordan det danske kolonistyre søgte at fastholde grønlænderne i deres 'naturlige tilstand', det vil sige som et ukorrumpert naturfolk af 'ædle vilde' (i en Rousseausk forstand), der både kunne tjene som et kulturelt arkiv, der viste mennesket før modernitetens syndefald, og som et folk af pelsjægere, hvis fangst af sæler (som danskerne ophøjede til essensen af grønlændernes 'naturlige' levevis) sørgede for, at koloniforetaget var økonomisk holdbart. Samtidig anså man imidlertid omvendelsen til kristendommen og en medfølgende formidling af europæisk kultur til grønlænderne for nødvendig. Danskerne prøvede især at bekæmpe de grønlandske shamaners indflydelse ved at uddanne grønlændere som kateketer på grønlandsk. Det skulle blive denne indsats for missioneringen og yderligere kolonisering af grønlænderne, der åbnede op for skabelsen af en nationallitteratur på grønlandsk.

Volquardsen trækker på Benedict Anderson og Homi Bhabha for at forklare starten på dannelsen af en grønlandsk national identitet. Dannelsen af det 'forestillede fællesskab', Anderson ser som nationens grundlæggende forudsætning, blev muliggjort af de første, spæde skridt henimod politisk medbestemmelse for grønlænderne og begyndelsen til et forlagsvæsen og en grønlandsk presse initieret af den danske kolonialforvaltning. Dertil kommer også lanceringen af kateketuddannelsen. Dette skabte også en ny, intellektuel samfundsklasse, der var i stand til selv at skrive. Muligheden for at skrive åbnede endvidere op for, hvad Homi Bhabha har kaldt *the Third Space*, det vil sige muligheden for at skabe en tredje, hybrid position imellem subjektpositionerne af kolonisatoren og de koloniserede, som kolonialmagts diskurs har defineret, og dermed skabe en position med øgede muligheder for selvbestemt handle.

For den tidlige grønlandske litteratur betød dette, at alle fire forfattere, der er blevet analyseret af Volquardsen, havde gennemgået en kateket-uddannelse, og dermed var blevet en del af den vestligt uddannede elite i Grønland. Deres hybride position er derfor ikke problemfri, da forfatterne, hvis de ville gøre sig forhåbninger om at blive offentliggjort, måtte sørge for, at den danske kolonialforvaltning ikke opfattede deres tekstproduktion som subversiv. Volquardsen påpeger således, at grønlandske forfattere antageligt gennem hele den behandlede litteraturs tid var tvunget til at udøve selvrensensur, hvis de ville gøre sig forhåbninger om at blive udgivet på tryk. Vejen til en egen udgivelse gik som bekendt gennem den danske kolonialforvaltning. Ikke desto mindre brugte de deres værker til blandt andet at forhandle begreber som nation og identitet, ved mere eller mindre subtilt at pege på muligheden for en handlekraftig, ligestillet og selvbevidst grønlandsk nation. Derved underminerede de den paternalistiske, koloniale logik, det danske styre legitimerede sig selv igennem. Volquardsen bruger her igen Bhabha og hans begreb *mimicry* til at beskrive de grønlandske forfatters taktiske fremgangsmåde.

Volquardsen benytter Andersons og Bhabhas begreber som overordnet teoriramme til at forstå litteraturproduktionen i Grønland i den afdækkede tidsperiode. Indenfor denne ramme nuanceres den kulturhistoriske analyse dog ved at beskrive sociokulturelle udviklinger i Grønland og forholdet til den danske kolonimagt. Men også ved at beskrive de skift indenfor den danske repræsentationspraksis, der finder sted gennem det sene nittende og tidlige tyvende århundrede. Endvidere kontekstualiseres forfatterne gennem korte diskussioner af deres indplacering i forhold til de nævnte dynamikker. Interessant er især Volquardsens diskussion af repræsentationerne af den præ-koloniale grønlandske fortid, som han dedikerer

et lille ekstra kapitel til, placeret imellem analysen af de første to og de sidste to romaner. De første to romaner synes til dels at have overtaget det danske syn på det grønlandske samfund før koloniseringen som et skamfuldt minde om en slags 'ikke-civilisation'. De peger konsekvent på, at muligheden for en positiv udvikling ligger i en størst mulig tilnærmelse til 'dansk standard' (som også ville nødvendiggøre en negligering af grønlændernes egen fortid). I kontrast hertil refererer de sidste to forfattere til den grønlandske, præ-koloniale arv som noget, det er muligt at være stolt af og trække på i opbygningen af en fremtidig identitet. Kontrasten afspejler sig tydeligt i, at de første to forfattere vælger at placere deres handlinger i en problematisk nutid med udsyn til en lysere fremtid (Storch) eller en utopisk fremtidsvision (Augo Lyngé): De to senere romaner er placeret i fortiden, både før (Hans Lyngé) og efter (Nielsen) udbredelsen af kristendommen i den grønlandske befolkning og uden at reproducere billedet af det præ-koloniale grønlandske samfund som mindreværdig.

Volquardsen diskuterer denne udvikling i det nævnte, indskudte kapitel, i hvilket han teoretiserer denne udvikling i den grønlandske (selv-)repræsentationspraksis ud fra Frantz Fanons idé om den koloniserede intellektuelles nødvendige, fasevise udvikling i forholdet til sin egen kultur. Som bekendt bygger denne teori på ideen om de koloniseredes nyfortolkning af den præ-koloniale kultur som en resurse i dannelsen af en uafhængig identitet og dermed muliggørelsen af aktiv modstand. Yderligere diskuterer kapitlet risikoen for en essentialisering af 'oprindelig' kultur i en sådan proces, som Volquardsen dog ikke mener er tilfældet i Hans Lyngés og Nielsens forsøg på en re-artikulation af den grønlandske fortid.

Referencerne til det kolonialistiske civilisations-hierarki, og til Fanons *The Wretched of the Earth* og *Black Skin, White Masks*, bringer mig frem til min eneste anke overfor bogen. Hvor blandingen af biografiske og kulturhistoriske elementer samt det historiske overblik i begyndelsen skaber en virkelig fin, begribelig kontekstualisering, udfra hvilken analysen udfolder sig, savner jeg en uddybning eller i det mindste nævnelse af racediskursers rolle i udredningen af det dansk-grønlandske forhold. At dette forhold og de medfølgende repræsentationspraksisser udelukkende diskuteres under det overordnede begreb kultur, overser i mine øjne den genealogiske sammenhæng mellem europæiske diskurser om race og europæisk repræsentation af 'den andens' kultur, som idehistorisk set har været bestemt af hinanden, også i en dansk sammenhæng. Volquardsen giver læseren en enkelt, lidt overraskende (da den står alene) reference til *whiteness* i analysen af *En grønlænders drøm*, men holder sig ellers fra at nævne racediskursens betydning for kolonialismen. En lidt stærkere eksplicitering af forbindelsen mellem racediskurser og dansk repræsentation af

grønlandere kunne have åbnet et større råderum til en kritisk diskussion af den danske exceptionalisme (som også har en tendens til at negligere betydningen af racediskurser for nordisk identitetsdannelse). Her kunne fremhævelsen af den kollektive europæiske kolonialistiske racediskurs' betydning for dannelsen af europæiske identiteter (som den danske) medvirke til at tydeliggøre den massive repræsentationspraksis, som de fire grønlandske forfattere skrev sig op imod.

Alt i alt er bogen en læseværdig og kompetent analyse, der især er spændende med henblik på dens introduktion af nyere, postkolonialt orienteret forskning fra Danmark både til det tyske *Skandinavistik*-felt, men også for et tysksproget, akademisk publikum i det hele taget. Specielt diskussionen af kulturbegrebet og de grønlandske forfatters intervention i diskursen omkring deres egen kultur, som bliver vist som en proces, der udvikler sig over tid, er spændende og sikrer analysen imod at blive for statisk i forhold til den valgte teoretiske ramme.

Referencer:

Hvenegård-Lassen and Serena Maurer (2012) – *Bodies and Boundaries* in: Loftsdóttir, Kristín and Lars Jensen (eds) – *Whiteness and Postcolonialism in the Nordic Region*. Farham, England: Ashgate Publishing Ltd

Jensen, Lars (2012) - *Danmark – Rigsfællesskab, Tropekolonier og den Postkoloniale Arv* København: Hans Reitzels Forlag

Rasmussen, Kim Su (2005) 'Hvad er dansk racisme? In: Christiansen, Lene Bull et al. (eds.) – *På Sporet af Imperiet: Danske Tropefantasier. Kult 2* Roskilde: Institut for Kultur og Identitet, Roskilde Universitet

Volquardsen, Ebbe (2011) *Die Anfänge des grönländischen Romans – Nation, Identität und subalterne Artikulation in einer arktischen Kolonie*. Marburg: Tectum Verlag

Online: <http://www.greenland.com/da/>

Film om Grønland

a.) *Melting Point Greenland*: <http://www.youtube.com/watch?v=qgnvbMwRaf8>

b.) *Greenland Goes Green*: <http://www.youtube.com/watch?v=4qkYmgxuW5A>

c.) *Grönland – Reich der Gletscher und Eisberge:*
<http://www.youtube.com/watch?v=eIPVDPYs5uA>